

RAS - Rasspecifik avelsstrategi för dobermann

Svenska Dobermann Klubben ansvarar tillsammans med SKK för dobermannrasens utveckling i Sverige.

Svenska Dobermannklubbens mål är att väcka intresse för och främja avel av mentalt och fysiskt sunda, bruksmässigt och exteriört fullgoda dobermann.

Avel och uppfödning ska ske i överensstämmelse med svensk djurskyddslagstiftning, SKKs grundregler och avelspolicy samt hälsoprogram som utarbetats för rasen. Utöver detta ska den rasspecifika avelsstrategin för dobermann utgöra en rekommendation till uppfödarna att följa.

Rasens utveckling grundas på uppfödarnas val av avelsdjur och vilken användning dessa får.

Ärftlig variation är en förutsättning för rasers möjlighet att överleva. Aveln ska därför vara målinriktad, långsiktig och hållbar. Med hållbar menas att den inte leder till brister vad det gäller hälsa, mentalitet eller funktion och inte heller tömmer rasen på genetisk variation.

För att säkerställa en positiv utveckling för rasen har Svenska Dobermann Klubben utarbetat följande riktlinjer och prioriteringar till stöd för avelsarbetet:

- ▶ Ökad genetisk variation och minskad inavelsgrad
- ▶ En god hälsa som medför ett långt friskt liv
- ▶ Förbättra mentaliteten framför allt med avseende på tillgänglighet, skottfasthet och arbetsvilja
- ▶ Funktionell exteriör. Ytterligheter ska motverkas genom att till avel välja individer med god överensstämmelse med rasstandarden.

Svenska dobermann klubben betonar att riktlinjerna i avelsstrategin är rekommendationer. Dock är målen svåra att nå om inte alla uppfödare och täckhundsägare följer dessa rekommendationer. Denna avelsstrategi gäller tillsvidare. Den ska ses över varje år, en mer ingående utvärdering ska göras efter fem år.

Rasens ursprung och utveckling

Dobermann kan härledas till den man som gett rasen dess namn, Friedrich Louis Dobermann (1834-1894) i Apolda, Tyskland. F.L. Dobermann sägs förutom hunduppfödare också ha varit verksam som skatteindrivare och stadens hundfångare med laglig rätt att infånga alla kringströvande hundar. Från dessa utvalde han särskilt skarpa hundar för avelsbruk.

Vid denna tid fanns en föregångare till dagens rottweiler, och troligen är det dessa hundar som utgjorde den främsta grunden till dobermannrasen. Dessa blandades upp med en schäfervariant från Thüringen, som var svart med roströda tecken. Från denna blandning framavlade han på 1870-talet dobermann som vid denna tid erhöll sina bruksegenskaper, både som vakt-, gårds- och sällskapshund. Den användes flitigt som polishund och fick därför benämningen »gendarmerihund«. Vid jakt användes den främst för rovdjursbekämpning.

I början av 1900-talet blev rasen officiellt erkänd som polishund.

Rasens moderna historia börjar först efter grundarens död med uppfödaren Otto Göller i Apolda som grundade den första Dobermann-Pinscherklubben år 1899.

Nuläget

Antalet registrerade hundar har svängt rätt kraftigt de senaste 20 åren, 1981 registrerades 256 individer. Toppen kom 1988 med 807 individer och dobermann fanns med på SKKs 20-i-topplista för att år 2003 ha sjunkit till 381 individer.

Man kan anta att svanskuperingsförbudet som infördes 1989 är en bakomliggande orsak. De senaste tio åren har registreringsantalet dock legat relativt stabilt och det är rimligt att anta att registreringarna inom överskådlig framtid kommer att ligga mellan 300 och 400 hundar.

Genetisk variation

Rasen präglas idag av att en mycket stor andel hundar i svensk avel är utlandsfödda, det vill säga importer eller parningar utomlands. År 2003 var cirka 20 procent av de födda valparna fallna efter svenskfödda föräldrar, att jämföra med 10 år tidigare, år 1993, då cirka 62 procent av valparna var fallna efter svenskfödda föräldrar.

I regel har vi tillgång till väldigt lite information om de utlandsfödda avelsdjurens närmaste släktingar, såsom föräldrar, hel- och halvsyskon.

Detta faktum försvårar ett planerat avelsarbete.

Målsättning: För att öka informationen om de hundar som går i avel bör fler svenskfödda hundar användas. Detta gäller både tikar och hanar. Dessa hundar ska komma ur väl dokumenterade och utvärderade kullar som har bättre värden än genomsnittet när det gäller MH och HD.

Samtidigt har importer och utlandsparningar gjort att rasen idag kan uppvisa godtagbar genetisk variation. Avelsbasen är tillräckligt stor för att vi ska kunna bedriva en sund avel utan att inavelsgraden ökar för snabbt. De senaste åren har inavelsgraden legat ungefär runt 2,5 procent, den gräns man bör sträva efter att inte överstiga.

Avelsrekommendation: Nära släktskapsavel ska undvikas, ingen enskild kombination bör ha högre inavelsgrad än kusinparning (6,25 procent). Graden av inavel i kombinationer som ligger på valphänvisningen ska anges där det är möjligt.

Obs. Kraven på avelsdjuren får inte ställas så högt att man äventyrar nödvändig ärftlig variation genom att allt för få hundar godkänns som användbara avelsdjur.

Geneticas analys av rasen visar att den tillgängliga avelsbasen ligger på ett värde större än 500, men den utnyttjade avelsbasen inte är högre än 72, vilket är ett lågt värde. Det betyder att vi inte använder det avelsmaterial vi faktiskt har för att bevara ärftlig variation och genetisk hälsa.

Målsättning: Att bibehålla den höga graden av tillgänglig avelsbas samt att den effektiva avelsbasen ökar.

Hanhundsanvändning:

För förhindra att inavelsgraden ökar bör enskilda hanhundars användning begränsas. Ingen hane bör tillåtas bli far till mer än 5 procent av hundarna i sin generation eller till mer än 25 procent av de hundar som registreras per år under sin livstid. En dobermannhane bör därför inte bli far till mer än max ett 80-tal valpar eller cirka 15 kullar. Helst inte mer än hälften av detta, det vill säga ett 40-tal valpar alternativt max 7 kullar.

Antalet överutnyttjade enskilda hanhundar inom rasen är dock få, men det finns ett »andragenerationsproblem«, det vill säga hundar (även tikar) som får ett mycket stort antal barnbarn och som därigenom får ett allt för stort inflytande på rasen för att det ska vara sunt. Rekommenderad maximigräns för antal barnbarn ligger på ett 80-tal, absolut maximivärde 200.

För att motverka detta »andragenerationsproblem« ska klubben jobba med information så att uppfödare görs uppmärksamma på de hundar som börjar få många barnbarn.

De hundar som importeras är ofta nära släkt med varandra och med de hundar som redan finns i landet. Samma sak gäller när uppfödare åker utomlands för att para; man parar ofta med hane vars gener redan finns här i stor utsträckning.

Målsättning: Att den som importerar hane eller tik vinnlägger sig om att importen verkligen tillför »nytt blod«. Detta gäller även vid utlandsparning.

HÄLSA

Allmänt

De vanligaste veterinära diagnoserna för dobermann enligt försäkringsbolagens statistik är cardiomyopati, wobblers, olika tumörer, magomvridning, livmoderinfektion, olika hudlidanden, olika knäproblem samt traumatiska skador (olyckor). Livmoderinfektion och te x juvertumörer (vanlig diagnos) är sjukdomar som drabbar de flesta raser, dobermann är inte överrepresenterade.

Dobermann ligger i dag i försäkringsbolagens högsta premiegrupp. Av försäkringsbolagens statistik över rasens skade- och dödsfall kan man utläsa att dobermann är en ras som drabbas lite mer än genomsnittet av det mesta.

Målsättning: Att hälsan ska förbättras så rasen kan flyttas ner åtminstone en grupp.

En del av de ärftliga sjukdomar som drabbar dobermann går inte att diagnosticera innan de brutit ut. Ofta drabbar de hundarna när dessa är i medelåldern, dvs 4-7 år gamla.

Avelsrekommendation: Att sträva efter att använda äldre hanhundar i avel vars föräldrar uppnått hög ålder. Inavel och linjeavel ska undvikas.

Det är framför allt två allvarliga sjukdomar/defekter som rasen drabbas av och som uppfödarna måste vara mycket observanta på:

HJÄRTFEL (Dilaterad Cardiomyopati, DCM)

DCM är en sjukdom i hjärtmuskeln som inte går att behandla. Hunden är till synes fullt frisk tills den visar symptom som trötthet, svimning, hosta. Hunden blir snabbt mycket sjuk och avlider i regel inom några veckor efter att de första symptomen visat sig. En annan variant är att hunden plötsligt faller död ner utan förvarning. Drabbade hundar är ofta i medelåldern. Sjukdomen kan med de undersökningsmetoder som finns idag inte förutsägas innan symptomen brutit ut.

WOBLER (instabilitet mellan halskotor)

Wobbler är en medfödd defekt som ofta inte visar sig förrän hunden är i medelåldern. Symptomen varierar men typiskt är kraftig smärta vid huvudrörelser, hälta, rörelsestörningar och ibland förlamning. Vissa drabbade hundar har endast lindriga problem, andra så svåra att de måste avlivas. Även om problemen är lindriga kan en hund med utvecklad wobbler sällan användas till något arbete. Defekten kan diagnosticeras säkert endast genom kontraströntgen. Ingen hund med wobblerliknande symptom ska användas i avel.

Arvsgången är för bägge ovanstående defekter är okänd, vilket gör dem svåra att bekämpa. Troligen inverkar flera olika gener. Defekterna är kända på dobermann över hela världen.

Många hundar som avlider/avlivas på grund av symptom som skulle kunna vara cardiomyopati eller wobbler obduceras aldrig, och får därmed ingen säker diagnos. Detta gör att det är svårt att kartlägga hur utbrett problemet med dessa defekter är.

Målsättning: Att sprida kunskap bland uppfödare och dobermannägare om cardiomyopati och wobbler och att verka för ett mer öppet samtalsklimat när det gäller dessa problem.

Andra sjukdomar/defekter som rasen ibland drabbas av och där man kan misstänka ärftliga bakomliggande faktorer är:

HD (Höftledsdysplasi)

Dobermann är relativt förskonad från HD-fel, på senare år har inga grava HD-fall diagnosticerats. HD-felfrekvensen har sjunkit den senaste 5-årsperioden och ligger idag på cirka 13 procent. Röntgenfrekvensen ligger på cirka 42 procent.

Målsättning: Andelen HD-belastade djur ska minska ytterligare. För att ha kontroll på att HD-felen inte skjuter i höjden bör andelen röntgade hundar öka till åtminstone 60 procent. Ju fler hundar som röntgas desto säkrare blir urvalet av avelsdjur.

Avelsrekommendationer: Dobermann omfattas av SKKs genetiska bekämpningsprogram mot HD och endast röntgade och fria (A, B eller UA) hundar får användas i avel. Önskvärt är att minst en av föräldrarna ska ha HD A men hänsyn måste tas till HD-statusen på föräldrar, hel- och halvsyskon och andra nära släktingar. Hellre använda en B-hund ur en fri kull än en A-hund med HD-belastade syskon. Avel på hundar med mer än ett HD-belastat syskon ska undvikas. Detsamma gäller hundar som visat sig nedärva mer HD-fel än rasgenomsnittet.

PHTVL/PHPV (Persistent hyperplastic tunica vasculosa lentis (PHTVL) och persisten hyperplastic primary vitreous (PHPV)

PHTVL/PHPV är en ögondefekt som betyder att rester av de olika strukturer som normalt sörjer för ögats blodförsörjning under tidiga fosterlivet och på den primära glaskroppen som finns i ögat under fosterutvecklingen finns kvar i ögat på den vuxna hunden. Om stora rester av dessa finns kvar senare i livet kan de ge mer eller mindre allvarliga problem beroende på storlek. Alla föräldradjur i Sverige undersöks med avseende på defekten och sedan många år alla valpar i kullar som förmedlas genom Svenska Dobermann Klubbens valphänvisning. Antalet affekterade hundar har idag sjunkit till en mycket låg nivå, felet hittas endast hos 1-2 procent av alla ögonspeglade hundar och i regel endast som grad 1 = gränsfall. Detta trots den stora andelen utlandsfödda föräldrar. Utomlands speglas i regel inte valpar/kullar. För att SKK skall registrera dobermannvalpar krävs att båda föräldrarna är ögonspeglade, dock finns inget krav på att de ska vara fria.

Avelsrekommendationer: I avel ska endast användas hundar som är ögonspeglade och fria från PHTVL/PHPV.

AUTOIMMUNA SJUKDOMAR/HUDPROBLEM

En del dobermann drabbas ibland av hudproblem, orsakerna till detta är flera. En kan vara alopecia, en autoimmun sjukdom som ger fläckvist håravfall och drabbar framför allt - men inte bara - blå dobermann (den blå färgen är numera inte tillåten på dobermann).

En annan orsak kan vara hormonrubbingar som till exempel

Hypothyreos (underfunktion i sköldkörteln)

Hypothyreos är en annan autoimmun sjukdom som ibland drabbar dobermann. Symptomen, som ofta kommer smygande, är bland andra viktökning, trötthet, hudförändringar, frusenhet och fertilitetsproblem. Hur utbredd sjukdomen är är okänt, många kan drabbas lindrigt vilket kan göra att de aldrig diagnostiseras. Blodprov kan utvisa om hunden är drabbad, det kan dock inte sägas huruvida hunden kommer att bli drabbad i framtiden eller ej.

Avelsrekommendationer: Uppfödare ska noga beakta alla tecken på hudproblem hos sina avelsdjur och aldrig i avel använda hundar med hudproblem. Avelsdjur som senare i livet drabbas av hudproblem ska med tanke på avkommorna utredas noga.

Kronisk leversjukdom/Dobermannhepatit

Orsak och arvs gång är okänd. Drabbar oftare tikar än hanar. Säker diagnos är ofta svår att ställa men symptom ihop med blodtester ger en bra bild. I t ex Finland blodtestas alla avelsdjur. Utbredningen av sjukdomen i Sverige är okänd men man misstänker att många dobermann kan ha sjukdomen utan att visa kliniska symptom. När sjukdomen utvecklats så att den ger synbara symptom, leder den till döden. Typiska symptom är ökad törst och urinering, minskad aptit, avmagring och ansamling av vätska i buken.

Avelsrekommendationer: Problem med leversjukdom förekommer hos rasen, men inte i den omfattningen att det i nuläget finns anledning att införa krav på blodtest. Uppfödare uppmanas vara observanta på eventuella symptom.

Von Willebrands sjukdom, vWs

En form av ärftlig blödarsjuka som finns hos många raser, bland andra dobermann. Symptomen kan variera mellan individer, men drabbad hund kan visa

normal till förlängd blödningstid. Blödningarna blir i regel mindre med åldern och hundar med mild form av vWs kan leva ett nära normallångt liv. Sjukdomen, och även anlagsbärare, kan påvisas med blodtest. I många länder testas avelshundar, något som sällan sker i Sverige. Sjukdomen är vanlig på dobermann i USA men finns även i Europa.

Avelsrekommendationer: I Sverige har vi genom åren fått rapporter endast om sporadiska fall av vWs. För närvarande finns ingen anledning att införa krav på allmänt test av avelsdjur. Vid misstanke/symptom ska hunden alltid testas innan den används i avel.

FUNKTION/Mentalitet

Dobermann är en brukshund. Enligt rasstandarderna ska dobermannen vara en vänlig och fredlig hund med måttligt livligt temperament, skärpa och retningsströskel. Den ska ha god följsamhet, arbetsglädje och prestationsförmåga och vara orädd och självsäker.

MH

Genomgången MH krävs för alla avelsdjur födda efter år 2000. Sedan MH infördes har över 1000 dobermann testats. Jämfört med andra brukshundar ligger dobermann lågt på tillgänglighetsmomenten. En enkätundersökning gjord av dobermannklubben visade att många dobermannägare upplever sin hund som reserverad mot människor. Då tillgänglighet är en nyckelegenskap för att hunden ska accepteras och själv må bra i dagens samhälle, är det av stor vikt att denna egenskap förbättras. Här har en förbättring skett de senaste åren då MH-statistik visar att våra hundar för varje år har höjt siffran något för samtliga tillgänglighetsmoment.

Fortfarande är dock siffrorna låga, för 2003: 3,2 - 2,8 - 2,7 - 2,9. I den idealprofil som är framtagen för rasen ska alla dessa siffror ligga på 4.

MH-medelvärdet på skott ligger för dobermann på 1,7. Då skottfasthet är en mycket viktig egenskap såväl för bruks/tjänstehunden som för hunden i vardagen bör den siffran minska.

Målsättning: Att komma närmare den önskade rasprofilens siffror 4 på samtliga kontaktmoment, samt siffran 1 på skott.

Avelsrekommendationer: Ingen avel ska bedrivas med hundar som har problem med sina relationer till människor. Hundar som ska användas i avel ska ha lägst treor på kontaktmomenten och dessutom vara korade med bedömningen öppen och tillgänglig.

Avelshundar ska på MH/skott ha siffrorna 1 eller 2.

Strategi: Dobermannklubben ska verka för att uppfödare och övriga dobermannägare utbildas i mentalitet för att höja kunskapsnivån och medvetandegraden om mentalitetens betydelse. Denna utbildning kan vara M1-M5, vilket också får fler dobermannägare delaktiga och engagerade i MH och korningar.

Klubben ska också verka för att sprida information om den mentala statusen på de hundar som används i avel och även deras avkommor. Denna information ska redovisas bland annat i form av sk spindeldiagram över hundar och avkommegrupper.

BRUKSEGENSKAPER

I Sverige, liksom på många andra håll i världen, har dobermann idag framför allt etablerat sig som sällskaps- och showhund. Betydligt fler dobermann kommer till utställning än till bruksprov, även om det finns ett antal som syns i bruks- tjänste- och lydnadssammanhang. Ungefär 80-90 individer deltar i olika bruksprov varje år, då framför allt i spårgruppen.

En rastypisk dobermann ska vara i besittning av bruksegenskaper som kamplust, arbetslust, bra nerver och dådkraft, förutom ovan omtalade tillgänglighet och skottfasthet. Det är viktigt att en hunds förmåga prövas utifrån det den är skapad för och det är önskvärt att fler dobermann kommer ut på olika bruksprov och i tjänst. Förutom korning och MH är bruksprov det verktyg vi har att tillgå för att mäta bruksegenskaper.

Målsättning:

Fler avelsdjur ska bruksprovsmarteras för att därmed dokumentera sina egna bruksegenskaper.

Fler dobermann ska testas på MH och korning. Idag MH-testas cirka 40 procent av de registrerade hundarna, målet är att minst 60 procent ska MH-testas.

Att få fler brukshunds/tjänsteförare att välja dobermann.

Strategi:

Ett sätt för Dobermannklubben att stimulera dobermannägare att låta pröva sina hundar i bruksarbete är att arrangera ett officiellt rasmästerskap i bruks varje år.

Rasklubben och dess lokalområden ska aktivt arbeta för att hjälpa och underlätta för uppfödarna att ta ut sina kullar på MH och korning.

Vi kan göra PR för de ekipage som tävlar bruks.

Hundar med stora rädslereaktioner ska inte användas i avel.

FUNKTION/exteriör

En dobermann ska ha en exteriör som uppfyller kraven på en arbetande, hållbar brukshund. Överdrifter åt något håll är alltid fel.

Viktigt är att dobermannens fram- och bakställ är välvinklade. En väl vinklad front och ett väl vinklat knä tål mer påfrestningar än ett rakt. Ett dåligt vinklat knä drabbas lättare av skador på led- och korsband.

Det som särskilt ofta brister hos dagens hundar är fronten. Vi har idag en hel del hundar med hyfsade vinklar bak men som är alltför raka fram. Det är viktigt för hundens rörelseschema att det finns balans mellan vinklarna fram och bak.

Andra exteriöra saker att tänka på:

- ▶ Könsprägeln är otydlig på många hanhundar.
- ▶ Huvudet ska vara kilformat med utfyllt nosparti och kraftiga käkar, såväl över- som underkäke (många är alltför dåligt utfyllda under ögon och får ett snipigt, nästan främmande uttryck.).

RAS

är utarbetat av Svenska Dobermannklubbens Avelskommitté och sammanställt av Barbro Kamleitner i samråd med Lisa Druse och Jeanett Lemmeke.

Underlaget har varit: Ett antal uppfödar/medlemsmöten, Per Erik Sundgrens avelsanalys av rasen, SKKs rasdata & Lathunden, telefonenkät till 80-tal dobermannägare, försäkringsstatistik från bl a Agria & Sveland, diskussionsforum för SDKs medlemmar på SDKs hemsida.

Detta dokument antogs och godkändes vid medlemsmöte 14 maj 2005